

HOOG TIJD OM OUDEREN SERIEUZER TE NEMEN

Tussenrapportage Tijd van je leven
het project om te ontmoeten en beleven

*Een onderzoek uitgevoerd door GGD West-Brabant in
samenwerking met diverse zorg- en culturele instellingen*

TUSSENTIJDSE RESULTATEN 1E ONDERZOEKSJAAR

Het project Tijd van je leven

Eenzaamheid bij ouderen is een groot gezondheidsprobleem. Zo zien we in de GGD monitorcijfers dat in de regio West-Brabant het percentage ouderen dat zich eenzaam voelt in de afgelopen jaren flink is toegenomen van 47% in 2012 tot 51% in 2016. Eenzaamheid kan allerlei gevolgen hebben voor de psychische en lichamelijke gezondheid van mensen. Tegelijkertijd lopen ouderen meer risico op eenzaamheid door de beperkingen die ze vaak hebben. Het voorkómen en aanpakken van eenzaamheid kan er toe bijdragen dat mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen, zelfredzaam en vitaal blijven.

Dit past bij het concept voor positieve gezondheid dat ontwikkeld is door Machteld Huber¹. Hierin wordt gezondheid gezien als het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven.

Kunst en cultuur kunnen een positieve bijdrage leveren aan het vermogen je aan te passen en je eigen regie te voeren. Daarom zijn de GGD West-Brabant, de Nieuwe Veste Breda, CultuurCompaan Roosendaal en Cultuurbedrijf Bergen op Zoom een samenwerking aangegaan en is er een interventie ontwikkeld. Het doel van deze interventie is om middels culturele activiteiten positieve gezondheid te stimuleren en eenzaamheid tegen te gaan.

Aan de interventie is een onderzoeksproject gekoppeld. Het eerste deel van het project is in 2017-2018 uitgevoerd in de gemeenten Breda, Roosendaal, Bergen op Zoom en Halderberge. In dit factsheet worden de tussentijdse resultaten van de nulmeting en de eerste nameting beschreven.

Onderdelen van het Tijd van je leven traject

Allereerst vindt er een kennismakingsbijeenkomst plaats waarbij het traject wordt toegelicht. Het traject start vervolgens met een ontmoetingsdag. Tijdens deze dag leren de deelnemers elkaar beter kennen, worden ze verwend, zijn er sketches en stellingen over thema's die bij hen spelen en worden er verhalen uitgewisseld over onderwerpen als het verlies van een dierbare, een jeugdtrauma of moeilijkheden met de kinderen. In de daarop volgende weken vinden de workshops plaats. Onder begeleiding van kunstenaars gaat men aan de slag met verschillende kunstvormen waarbij steeds het delen van verhalen en het samenzijn centraal staan. De workshops worden afgesloten met een centrale bijeenkomst.

“Het filmpje en de ontmoetingsdag hebben mij echt over de streep geholpen. Op het filmpje zag ik een mevrouw in een rolstoel iets doen. Toen dacht ik ‘dat kan ik ook’.”

“Het was fijn om aan de hand van kunst herinneringen naar boven te halen.”

Het onderzoek

Waarom onderzoek?

We voeren onderzoek uit om te evalueren of het 'Tijd van je leven' traject een effect heeft op de 'positieve gezondheid' van en het gevoel van eenzaamheid bij ouderen. De deelnemers hebben op drie momenten een vragenlijst ingevuld: tijdens de kennismakingsbijeenkomst of de ontmoetingsdag (nulmeting), na de afsluitende bijeenkomst van de workshops (1e nameting), en drie maanden na de nulmeting (2e nameting).

Gesprekken deelnemers en professionals

Op het moment van schrijven van dit factsheet zijn deze evaluaties uitgevoerd in een drietal gemeenten; Roosendaal, Halderberge en Halsteren. Naast vier individuele gesprekken met deelnemers tijdens de eerste en tweede nameting hebben er groeps gesprekken plaatsgevonden met zowel deelnemers aan het traject als uitvoerende professionals. Met deze gesprekken zijn de ervaringen van deelnemers en professionals, met het 'Tijd van je leven' traject, opgehaald. Daarbij lag bij de deelnemers de focus op de inhoud en de effecten van het traject. Bij de professionals lag de focus op het proces. Voor de evaluatie van een van de trajecten zijn er tijdens de ontmoetingsdag observaties gedaan. Voor een ander traject zijn er observaties gedaan tijdens de afsluitende bijeenkomst waarbij samenvattende filmpjes van de workshops werden getoond. Doel van deze observaties was een beeld te krijgen van wat het 'Tijd van je leven' traject bij mensen teweeg bracht.

Hieronder worden de uitkomsten van de vragenlijsten, de individuele- en groeps gesprekken met deelnemers en professionals en de observaties geïntegreerd besproken.

Tabel 1: Aantal deelnemers dat aan beide metingen heeft meegedaan.

Locatie		Aantal
De Brink	Roosendaal	12
Westrand	Roosendaal	9
Eefjes	Halsteren	7
Heksenwiel	Breda	6
Prinsenhof	Breda	4
Zellebergen	Halderberge	8
Totaal		46

Achtergrondkenmerken van de deelnemers

Nulmeting

In dit factsheet worden de voorlopige resultaten van de nul- en eerste nameting beschreven. 169 ouderen hebben de kennismakingsbijeenkomst en/of ontmoetingsdag bezocht. Hiervan was 79% vrouw, 82% alleenstaand, 51% laag- en 11% hoog opgeleid. De gemiddelde leeftijd van deze mensen was 81 jaar.

Respons

Op het moment dat dit factsheet geschreven werd, was de eerste nameting nog niet voor alle trajecten uitgevoerd. Echter, bij de trajecten die wel volledig waren afgerond viel op dat na de eerste bijeenkomst (kennismakings- of ontmoetingsdag) er veel mensen zijn 'verdwenen'. Wat opviel was dat er relatief veel mannen en hoger opgeleiden zijn afgevallen. Een reden hiervoor zou kunnen zijn dat de geboden activiteiten niet helemaal aansloten bij de interesse van deze groepen. Of dit inderdaad de argumentatie is, dient verder te worden onderzocht.

Eerste nameting

Tot nu toe hebben 46 deelnemers die het traject hebben afgerond zowel een vragenlijst voor de nulmeting (t0) als voor de eerste nameting (t1) ingevuld. De onderstaande resultaten betreffen deze groep van 46 mensen. Van deze groep was 85% vrouw, 60% alleenstaand, 53% laag- en 7% hoog opgeleid. De gemiddelde leeftijd van deze mensen was 80 jaar. Vanwege het kleine aantal zijn er (nog) geen statistische toetsen uitgevoerd. De resultaten geven slechts een indicatie.

Veranderingen bij deelnemers

Eenzaamheid

Bij de start van het traject gaf 56% van de deelnemers aan matig tot (zeer) ernstig eenzaam te zijn. Bij de eerste na-meting was dit percentage toegenomen tot 61%. Dit was vooral toe te schrijven aan een toename van het aantal matig eenzame mensen (fig. 1).

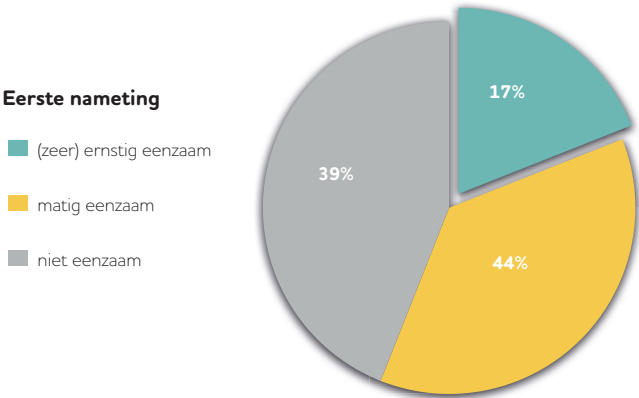
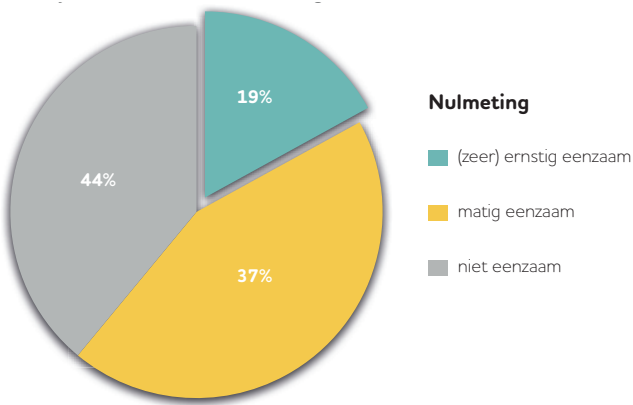
Eenzaamheid² kan worden onderverdeeld in emotionele eenzaamheid (gevoelens als 'het missen van een intieme relatie') en sociale eenzaamheid (het gemis van een breder sociaal netwerk). De verschillen in eenzaamheid tussen de nulmeting en de eerste nameting zijn vooral te wijten aan een toename in emotionele eenzaamheid. Op het gebied van sociale eenzaamheid waren geen veranderingen te zien.

Groepsbinding

Uit de gesprekken en observaties met zowel ouderen als professionals kwam naar voren dat er in verschillende groepen een enorme groepsbinding leek te zijn ontstaan.

Positieve gezondheid

Om de positieve gezondheid te kunnen waarderen werd de deelnemers gevraagd een rapportcijfer te geven voor de verschillende dimensies van positieve gezondheid. In tabel 2 is het gemiddelde rapportcijfer van beide metingen weergegeven. Wat opvalt is dat bij de start van het traject men de meeste dimensies iets lager waardeerde dan bij de eerste nameting. Ruim een derde van alle deelnemers gaf bij de eerste nameting een hogere waardering voor de verschillende dimensies van de eigen positieve gezondheid, terwijl slechts 9-17% een lagere waardering voor de verschillende dimensies van de eigen gezondheid gaf.

Figuur 1: Mate van eenzaamheid aan het begin en het eind van Tijd van je leven.

Tabel 2: Gemiddelde waardering voor de positieve gezondheid voorafgaand en na afloop van Tijd van je leven.

	Gemiddelde nulmeting	Gemiddelde eerste nameting	% mensen dat bij de eerste nameting de gezondheid hoger waardeert dan bij de nulmeting
Lichaamsfuncties	6.80	7.29	47
Mentaal welbevinden	7.08	7.29	33
Zingeving	7.44	7.37	40
Kwaliteit van leven	7.53	7.67	36
Sociaal maatsch. participeren	7.08	7.38	39
Dagelijks functioneren	7.76	7.90	41

Veranderingen in de gezondheid van de deelnemers

Tijdens gesprekken met deelnemers over hun visie op eventuele veranderingen in hun positieve gezondheid lieten ze een wisselend beeld zien. Iemand gaf aan nu beter te slapen, anderen gaven aan met activiteiten bezig te zijn die ze leuk vonden en/of naar uitkeken, een aantal deelnemers gaf aan nu vrolijker te zijn, maar voor andere deelnemers was er geen merkbaar verschil.

Beperkingen

Bij de start van het traject gaf 60% aan één of meer beperkingen te hebben. Aan het eind van het traject was dit percentage 65%. Opvallend was dat, bij degenen die deze vraag hadden ingevuld, aan het begin van het traject vooral veel deelnemers aangaven een beperking in beweging te hebben (63%) en dat dit percentage bij de eerste nameting met bijna 15% was afgenomen. Het percentage deelnemers dat aan het begin van het traject aangaf een beperking in gehoor (29%) en geheugen (13%) te hebben was bij de eerste nameting echter respectievelijk verdubbeld tot bijna verdrievoudigd.

Persoonlijke veranderingen deelnemers

Tijdens het groepsgesprek gaven veel mensen aan dat het traject iets voor hen had veranderd. Een deel van de deelnemers heeft de creatieve activiteiten individueel of in groepsverband voortgezet. Ook gaf een aantal deelnemers aan meer vertrouwen in het eigen kunnen te hebben gekregen door het traject. Tevens werden genoemd het terugvinden van oude contacten, iets voor zichzelf doen en het bewuster kijken naar dingen. Ook gaf een enkele activiteitenbegeleider aan dat bewoners een vervolg hebben gegeven aan het traject en dat er meer bewoners op de creatieve activiteiten afkomen: *'Het lijkt wel of de remmen los zijn. Voorheen gingen mensen vooral voor het product, terwijl men nu veel meer voor 'het gebeuren' gaat. De mensen hadden een enorme zorg voor elkaar. Je zag dat mensen hun grenzen gingen verleggen en je zag de kracht van het creëren. Mensen waren echt trots op zichzelf.'*

Tijdens de afsluitende bijeenkomst was in filmpjes te zien dat deelnemers tijdens het traject uitgedaagd werden om te kijken naar de mogelijkheden met betrekking tot bijvoorbeeld hun lichaam en concentratie. Hierbij hebben sommige mensen ontdekt dat ze meer kunnen dan ze dachten. In de filmpjes van de workshops was ook te zien dat de mensen veel plezier met elkaar hadden en dat ze zich bij bijvoorbeeld een theaterworkshop inleefden in hun rol. Voor sommige mensen was het terugzien van de beelden moeilijk. Mogelijk heeft het traject bij een deel van de mensen veel losgemaakt.

“Het was fijn om aan de hand van kunst herinneringen naar boven te halen.”

“Ik wist niet dat ik dit kon.”

Inhoud en vorm Tijd van je leven

Training 'kunst en gezondheid'

De training 'kunst en gezondheid' werd door de professionals positief ontvangen. Het aspect over eenzaamheid was een eyeopener en triggerde mensen goed na te denken over een vervolgtraject. De inhoud van de training was volgens sommigen anders dan verwacht: *'We dachten meer informatie te ontvangen over b.v. de ervaringen met het vorige traject. Als wij die training hadden gehad en de filmpjes hadden gezien voordat we hadden toegezegd om mee te doen, hadden we misschien niet meegedaan met onze bewoners'*. Verbeterpunten voor de training zijn volgens de professionals het inplannen van ruimte om kennis te delen en dieper in te gaan op positieve gezondheid. Daarnaast zou het goed zijn om tijdens deze bijeenkomst aan de professionals te laten zien wat de landelijke tendens is en hoe dit project zich daarin verhoudt.

Werving en organisatie

Het traject werd door de meeste professionals als heel intensief, maar ook heel dankbaar ervaren. Professionals van één traject gaven aan: *'Het heeft veel tijd en energie gekost om de deelnemers te bereiken en om alles te organiseren. Het was vooral in het begin moeizaam om mensen binnen te krijgen en te houden. Toen men eenmaal op gang was waren de deelnemers heel trouw en stimuleerden ze elkaar'*.

Er is volgens de professionals meer tijd nodig om mensen te kunnen werven en ook herhaling is van belang. De professionals waren verder van mening dat het wervingsmateriaal aangepast dient te worden: *'Het huidige filmpje is niet echt verhelderend voor de bewoners en professionals'*. Opties die werden genoemd: *'Je zou deze mensen veel meer moeten verleiden met gezelligheid'*. *'Je zou meteen met een ontmoetingsdag moeten starten i.p.v. een kennismakingsbijeenkomst'*. De conclusie die getrokken werd, was dat een goede communicatie en publicatie essentieel is om voldoende mensen te bereiken.

Op het gebied van samenwerking tussen de professionals wordt aanbevolen om voorafgaand aan de start helder te hebben wie welke rol vervult in bijvoorbeeld de communicatie richting bewoners en de media.

Daarnaast werd het door de professionals belangrijk gevonden om voorafgaand aan de trajecten in de wijk de partners op de hoogte te stellen. Er werd geopperd om hiervoor ambassadeurs in te zetten. Tenslotte werd geadviseerd om, waar mogelijk, groepen samen te stellen met zowel bewoners uit de wijk als uit het zorgcentrum. De vaak iets fittere bewoners uit de wijk kunnen dan als stimulators dienen om de zorgcentrumbewoners mee te krijgen.

Ontmoetingsdag

Gewaardeerde elementen ontmoetingsdag

delen van verhalen

59% het luisteren naar de verhalen van anderen

57% het samen zijn met anderen

28% het kunnen delen van de eigen verhalen

Veel deelnemers vonden de ontmoetingsdag mooi, interessant en/of enthousiasmerend. Dat deze soms dichtbij (in de zorginstelling) georganiseerd was, werd door sommigen erg gewaardeerd. Het filmpje en de ontmoetingsdag hebben een aantal mensen over de streep getrokken om aan de workshops te gaan deelnemen: *'Ik vind het belangrijk dat er voordat de workshops beginnen een ontmoetingsdag is. Op die dag maak je alvast kennis met de andere deelnemers en met de kunstenaar. Je krijgt dan ook een beter idee van wat je gaat doen'*.

De workshops

Gewaardeerde elementen workshops

39% het luisteren naar de verhalen van anderen

70% het samen zijn met anderen

39% bezig zijn met kunst **30%** nieuwe technieken leren

Voor een deel van de trajecten was het mogelijk zelf de kunstenaar en de kunstvorm te kiezen waarmee men aan de slag ging. Voor andere trajecten was dit niet mogelijk. Een deel van de mensen gaf aan dit jammer te vinden.

Veel deelnemers hebben het totale traject fantastisch gevonden. Eén deelnemer gaf aan: *'Voordat ik aan dit traject begon was ik alleen maar thuis'*. Het sociale aspect van de activiteiten werd door de deelnemers erg gewaardeerd. De gesprekken met elkaar en de verbindingen die daardoor ontstonden leken de deelnemers erg leuk en gezellig te hebben gevonden. *'Ik ben niet gewend om wekelijks iets te doen waarbij je sociale leven een rol speelt. Het was fijn om even bij elkaar te zijn.'* *'Als je met z'n allen aan het rommelen bent, ga je vanzelf praten. Iedereen heeft z'n eigen talenten.'* Een aantal van hen verheugden zich steeds enorm op de volgende bijeenkomst.

Het delen van elkaars persoonlijke verhalen werd door een aantal deelnemers genoemd als een belangrijk element. Door deze verhalen gingen sommige deelnemers ook zelf anders tegen bepaalde zaken aankijken. Volgens een

enkeling was het delen van deze verhalen de belangrijkste reden om te komen.

Zo gaf een van de deelnemers aan: *'De gesprekken zijn gericht dan gewoon koffiedrinken met anderen. Doordat ik nu de verhalen van een aantal mensen ken praat ik soms anders met ze. Je vraagt dan op een andere manier hoe het met ze gaat. Je hebt het dan soms over de dingen die ze hebben meegemaakt.'*

In het algemeen was men erg positief over de begeleiding van de kunstenaars. Ze werden o.a. als verbindend en uitdagend getypeerd. De wijze waarop een van de kunstenaars de mensen persoonlijke verhalen wist te ontlokken werd door sommige mensen erg gewaardeerd. Aan de andere kant gaf een enkeling aan dat ze vonden dat er bij de eerste bijeenkomst 'te diep gegraven' was. Naar hun idee was dit voor sommige mensen met minder leuke ervaringen te confronterend en een reden waarom een aantal mensen mogelijk zijn afgeval- len. Ze waren van mening dat e.e.a. langzamer zou moeten worden opgebouwd en dat het niet perse noodzakelijk is om onprettige herinneringen op te rakelen.

Andere redenen die door deelnemers genoemd werden voor deelname aan Tijd van je leven waren het in beweging blijven en persoonlijke ontwikkeling. Sommige deelnemers gaven aan trots te zijn op hun werk en het fijn gevonden te hebben om aan de hand van kunst herinneringen op te halen en/of te verbeelden. Een heel aantal deelnemers gaf aan een volgende keer weer mee te willen doen. De herfstperiode lijkt bij meerdere deelnemers de voorkeur te hebben boven de zomerperiode.

Afsluiting

Mensen vonden het zichtbaar jammer dat het traject voorbij was en waren vaak blij met het product dat ze hadden gemaakt. De 'grote afsluiting' was volgens de deelnemers leuk, maar werd door sommige als te lang ervaren. Ook een aantal professionals gaf aan dat deze afsluiting te lang en te zwaar was. Aanbevelingen die door professionals genoemd worden zijn het inkorten van de afsluiting en tegelijkertijd zoveel mogelijk groepen aan bod te laten komen, door bijvoorbeeld naast optredens videopresentaties te geven. Een aandachtspunt is daarnaast de tijd die tussen de workshops en de grote afsluiting ligt. Voor sommige trajecten lag deze te ver uit elkaar.

Beschikbaarheid coach tijdens traject

De mogelijkheid dat er een coach beschikbaar was werd volgens de professionals bij sommige trajecten als erg prettig ervaren. In andere trajecten sloeg het iets minder aan doordat de coach weinig contact maakte met de deelnemers. De professionals vroegen zich af wanneer je bij de deelnemers moet introduceren dat ze bij iemand van de GGD terecht kunnen voor coaching. Als je dit meteen tijdens de eerste bijeenkomst doet bestaat de kans dat mensen hiervan schrikken en meteen afhaken.

“Ik wil nog even zeggen dat ik deze ochtend echt heel waardevol vond, zo samen even terugkijken, dat vind ik wel belangrijk.”

“Ik vond het erg waardevol, het begin was wel pittig, maar dat was goed.”

“Mensen voelen zich gehoord en gezien.”

“Dit is de eerste keer dat er over meer gepraat wordt dan koetjes en kalfjes.”

Betekenis van het traject voor de professionals

Bij de geïnterviewde professionals was een sterke (emotionele) betrokkenheid met de doelgroep waar te nemen. Het traject heeft volgens de professionals veel bij hen losgemaakt. Niet iedereen had evenveel ervaring met de doelgroep. Het was een 'sprong in het diepe'. Sommige kunstenaars gaven aan dat ze steeds aan het afwegen waren 'hoe hoog de lat kon worden gelegd' zowel qua kunst als het delen van verhalen. Ze wilden de deelnemers stimuleren een stapje verder te gaan en ze tegelijkertijd niet te ver over hun grenzen laten gaan.

Een aantal activiteitenbegeleiders gaf aan beter inzicht te hebben gekregen in en nu beter te letten op de behoeften en beperkingen van de bewoners. Ze kwamen tot de conclusie dat sommige bewoners echt aandacht en uitdaging tekortkwamen. Sommige mensen die als het ware een beetje waren ingedut zag je weer helemaal opleven door bijvoorbeeld de zang van één van de kunstenaars. De betreffende activiteitenbegeleiders pakten het tekort aan aandacht en uitdaging nu aan.

Diverse kunstenaars hebben hun zienswijze t.o.v. ouderen en hun mogelijkheden in de loop van het traject aangepast. In het begin vond men mensen bijvoorbeeld te oud voor de activiteiten, maar gaandeweg ging men daar anders tegenaan kijken.

“Je zag dat mensen hun grenzen gingen verleggen en je zag de kracht van het creëren.”

“We willen doorgaan met bijeenkomsten elke week, we hebben een eigen club maar iedereen mag erbij.”

Aanbevelingen vervolgetraject Tijd van je leven

Niveau deelnemers/doelgroep

Een terugkerend punt in de evaluaties was het niveau van de deelnemers. Een aantal kunstenaars gaf aan dat als de groep 'te oud/beperkt' was, het moeilijk was om er 'iets' uit te halen. Tegelijkertijd werd juist dit door andere kunstenaars als een mooie uitdaging ervaren om iedereen mee te krijgen. Aanbevolen wordt om voorafgaand aan een traject een goed beeld te hebben van de cognitieve en fysieke mogelijkheden en behoeften van potentiële deelnemers en na te denken over activiteiten die het beste aansluiten bij de betreffende groep.

Ook deelnemers gaven aan het belangrijk te vinden dat er een volgende keer meer rekening met de beperkingen wordt gehouden. Zo gaf een enkeling aan dingen te hebben gedaan die eigenlijk niet gingen en daar erg ongelukkig over te zijn geweest. Ook het belang van maatwerk voor mensen die alles nog kunnen wordt door een enkele deelnemer benoemd. Volgens de activiteitenbegeleiders van een van de trajecten past het traject mogelijk beter bij een steun- of pluspunt. Een steunpunt trekt meer deelnemers die nog meer eigen regie hebben.

Samenvatting en conclusies tot nu toe

Voor deze tussentijdse rapportage is slechts een beperkte groep deelnemers en professionals bevroegd. De resultaten moeten dan ook in dit licht worden gelezen. Ruim een derde van de deelnemers had bij de eerste nameting een hogere score voor de eigen gezondheid dan bij de nulmeting. Dit was vooral te zien op het domein van de lichaamsfuncties. Daarnaast was het percentage mensen dat aangaf een beperking met betrekking tot bewegen te hebben afgenomen met bijna 10%. Mogelijk duidt dit er op dat men zich gedurende het traject fitter is gaan voelen of dat ze meer zijn gaan inzien wat ze nog wel kunnen.

Er leek een toename in eenzaamheid te zijn die voornamelijk te wijten was aan een toename in emotionele eenzaamheid. Mogelijk zijn mensen zich gedurende het traject bewuster geworden van het missen van een intieme relatie. Zoals aangegeven zijn de resultaten, vanwege het kleine aantal, slechts een indicatie. Echter, mocht dit verschil in een grotere groep stand houden, dan kan dit er op duiden dat mensen na afloop van een traject (tijdelijk) in een groter gat vallen. Belangrijk is om hier dan rekening mee te houden in toekomstige trajecten en aandacht te besteden aan nazorg.

Het complete traject werd goed gewaardeerd. Mensen vonden het erg fijn om samen met anderen te zijn en te luisteren naar elkaars verhalen. Doordat er persoonlijke verhalen werden gedeeld werd het contact tussen deelnemers als diepgaander ervaren dan ze normaliter gewend zijn. Daarnaast vonden ze het tijdens de workshops ook erg fijn om bezig te zijn met kunst en nieuwe technieken te leren. Dit geeft een indicatie dat deelnemers zich graag verder willen ontwikkelen.

Door de inzet van (voor deze specifieke trajecten) getrainde kunstenaars ontstijgen de trajecten het niveau van 'fröbelen', worden mensen sterker uitgedaagd, gaan ze met elkaar in gesprek, ontstaan er verbindingen en groeit het zelfvertrouwen van de deelnemers.

Tijd van je leven heeft ook bij de professionals invloed gehad op de wijze waarop zij tegen ouderen aankijken. Zo zijn activiteitenbegeleiders en kunstenaars zich nu meer bewust van de wensen en vooral ook de mogelijkheden van de ouderen waar zij mee werken.

We zijn ons door deze tussenevaluatie nog meer bewust geworden dat dergelijke trajecten niet op zichzelf staand zouden moeten worden aangeboden, maar meer als een 'beweging'. Daarbij is het van belang om goed aan te sluiten bij de mogelijkheden, wensen en behoeften van de doelgroep. Voor de doorontwikkeling is het dan ook heel belangrijk om de doelgroep te betrekken. Daarnaast is het van belang om te kijken naar de wijze waarop een aantal deelnemers de activiteiten (in groepsverband) heeft voortgezet.

Geleerde lessen

- ✗ Meer tijd uittrekken voor de werving van deelnemers en de communicatie beter afstemmen op de doelgroep.
- ✗ Herhaling dat en wanneer er activiteiten zullen worden georganiseerd waar ze aan kunnen deelnemen is bij verschillende groepen ouderen erg belangrijk.
- ✗ Kunstactiviteiten beter toespitsen op de wensen, behoeften en het niveau van de deelnemers door hier voorafgaand een betere inschatting van te maken.
- ✗ De trajecten vragen veel extra stappen van activiteitenbegeleiders. Het verdient aanbeveling na te denken over extra ruimte in uren voor deze mensen.
- ✗ Een 'grote' eindafsluiting met alle trajecten kan waardevol zijn. Houd hierbij rekening met de belastbaarheid van de deelnemers en plan deze in aansluiting op de workshops.
- ✗ Wil je kwalitatief goed onderzoek bij deze doelgroep dan betekent dit: tijd inruimen om persoonlijke aandacht te geven, vertrouwen te winnen en de mensen mee te nemen in het verhaal.
- ✗ Uit de evaluatiegesprekken met de deelnemers in het kader van het onderzoek bleek dat zij het prettig vinden om na te praten over de activiteiten waar ze aan deelnemen. Dit pleit voor een standaard evaluatiemoment na afloop van de workshops of het totale traject.

Colofon

Uitgave: GGD West-Brabant

Datum: juli 2018

Onderzoek: Sandra Kuiper,
Joëlla van de Griend, Caroline Kruyt

Lay-out: Kirsten van Oosterhout

Projectleider: Annemiek van den Elshout

